

Sygn. akt I ACa 23/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Katarzyna Jakubowska - Pogorzelska

Protokolant: Małgorzata Brych

po rozpoznaniu w dniu 18 maja 2022 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy

z powództwa I. B.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 6 października 2021 r., sygn. akt XXIV C 1155/19

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz I. B. kwotę 8100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Katarzyna Jakubowska - Pogorzelska

Sygn. akt I ACa 23/22

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 11 października 2019 r. I. B. wniosła przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. pozew o ustalenie nieważności całej umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) zawartej dnia 25 kwietnia 2008 r. na podstawie art. 58 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c. albo unieważnienie w całości tej umowy kredytu na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, ewentualnie o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 86.574,82 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po doręczeniu pozwu do dnia zapłaty, wskutek uznania niektórych postanowień umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...), zawartej w dniu 25 kwietnia 2008 r. za abuzywny w rozumieniu art. 385¹ k.c. i tym samym bezskuteczne względem powódki. Powódka wniosła także o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, kwestionując powództwo co do zasady, jak i co do wysokości.

Wyrokiem z dnia 6 października 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) zawarta w dniu 25 kwietnia 2008 r. jest nieważna oraz orzekł o kosztach procesu.

Ustalił, że powódka I. B., w związku z zamiarem zakupu lokalu mieszkalnego, zwróciła się do profesjonalnego doradcy podatkowego (...) S.A. o pomoc w wyborze kredytu. Doradca kredytowy przedstawił powódce wybrany przez siebie produkt - ofertę kredytu złotowego oraz kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego (...) Banku S.A., przy czym ofertę kredytu złotowego przedstawił jako znacznie droższą od oferty kredytu indeksowanego. Poinformował powódkę, iż na skutek wahan kursów walut, rata kredytu oraz saldo kredytu mogą wzrosnąć, jednocześnie akcentując stabilność kursu franka szwajcarskiego. Wskazał, iż on sam posiada kredyt indeksowany do franka szwajcarskiego. Przedstawił powódce symulacje spłat rat kredytu z uwzględnieniem wahań kursu (...), przy czym symulacje te uwzględniały jedynie niewielkie wahania kursu waluty. Nie poinformował powódki w jaki sposób Bank ustala kursy walut określone w stosowanej przez siebie tabeli kursów.

3 kwietnia 2008 r. powódka, za pośrednictwem wyżej wymienionego doradcy finansowego wystąpiła do (...) Banku S.A. z „wnioskiem o udzielenie kredytu/pożyczki mPlan hipoteczny” na zakup lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym oraz refinansowanie poniesionych nakładów związanych z budową/zakupem. We wniosku wskazano, iż całkowita kwota kredytu ma wynieść 269.500,00 zł, zaś w polu: „waluta kredytu/pożyczki” zakreślono okienko (...).

W dacie złożenia wniosku powódka miała wykształcenie wyższe podyplomowe.

Wraz z wnioskiem kredytowym powódka złożyła „Oświadczenie dla kredytów i pożyczek hipotecznych (kredyt walutowy)”, w którym oświadczyła, iż po zapoznaniu się z przedstawioną w pierwszej kolejności ofertą kredytu hipotecznego w złotym polskim dokonała wyboru oferty kredytu/pożyczki hipotecznej denominowanej w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost całego zadłużenia. Oświadczyła, że została poinformowana przez przedstawiciela (...) Banku S.A. o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej polegającym na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wartość całego zaciągniętego zobowiązania. Powódka oświadczyła, że jest świadoma ponoszenia obu rodzajów ryzyk związanych z wybranym przez siebie produktem kredytowym, oraz że przedstawiciel (...) Banku S.A. poinformował ją o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo – odsetkowej. Oświadczyła, że te informacje zostały jej przedstawione w postaci symulacji wysokości rat kredytu.

18 kwietnia 2008 r. Bank wydał pozytywną decyzję kredytową w przedmiocie wniosku powódki. W decyzji wskazano, m.in. że kwota przyznanego kredytu wynosi

269.500,00 zł, zaś kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 16.04.2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 128.192,93 zł, oraz że kwota ta ma ona charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku.

25 kwietnia 2008 r., powódka zawarła z pozwanym (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W., (...) w Ł. (obecna firma: (...) S.A.; zwanym dalej także Bankiem) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kurem (...) (zwaną dalej: (...)).

Przed zawarciem Umowy powódka otrzymała przygotowany przez Bank wzór umowy i zapoznała się z nim. Powódka nie negocjowała postanowień Umowy, gdyż nie wiedziała, że taka możliwość w ogóle istniała.

W Umowie strony określiły kwotę kredytu w złotych polskich na 269.500 zł, oraz postanowiły, że kredyt zostanie waloryzowany walutą (...). Wskazano, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 16 kwietnia 2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 128.192,93 CHF, oraz, że kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku, zaś wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu może być różna od podanej (§ 1 ust 2, 3 i 3A Umowy).

Kredyt został udzielony z w celu finansowania zakupu na rynku wtórnym lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w W. przy ul. (...), refinansowanie nakładów poniesionych na zakup przedmiotowego lokalu mieszkalnego oraz finansowanie opłat okołokredytowych, w tym składki z tytułu ubezpieczenia na życie i od niezdolności do pracy zarobkowej (§ 1 ust. 1 Umowy).

Okres kredytowania miał wynieść 348 miesięcy, tj. od 25 kwietnia 2008 r. do 28 kwietnia 2037 r. (§ 1 ust. 4 Umowy). Spłata kredytu miała być dokonywana w równych ratach kapitałowo-odsetkowych, w terminie 28 dnia każdego miesiąca (§ 1 ust. 5 Umowy).

Kredyt miał być oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, która w dniu zawarcia Umowy w stosunku rocznym 3,89 %, w tym marża Banku w wysokości 1 %. W okresie przejściowego ubezpieczenia kredytu ustanowionego do czasu przedłożenia Kredytobiorcy odpisu księgi wieczystej potwierdzającej prawomocny wpis hipoteki, oprocentowanie kredytu miało ulec podwyższeniu o 1,00 p.p. i wynieść 4,89 % (§ 10 ust. 1 w zw. z § 1 ust. 8 Umowy). Wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa (...) powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę Banku w wysokości 1 % (§ 10 ust. 2 Umowy). Zgodnie z § 10 ust. 3 Umowy Bank miał co miesiąc dokonywać porównania aktualnie obowiązującej stawki bazowej ze stawką bazową ogłaszaną przedostatniego dnia roboczego poprzedniego miesiąca i dokonywać zmiany wysokości oprocentowania kredytu w przypadku zmiany stawki bazowej (...) o co najmniej 0,10 punktu procentowego. Prowizję od kredytu ustalono w wysokości 0% (§ 1 ust. 7 Umowy).

Powódka zobowiązała się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych, w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat (§ 11 ust. 1 Umowy). Harmonogram spłat miał być doręczony powódce listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu i miał być sporządzony w (...) (§ 11 ust. 2 Umowy). Strony postanowiły, że „raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.” (§11 ust. 4 Umowy).

Powódka upoważniła Bank do pobierania środków pieniężnych na spłatę kapitału i odsetek z tytułu udzielonego kredytu oraz upoważniła Bank do pobierania środków pieniężnych na finansowanie składek z tytułu ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych oraz jednorazowej składki z tytułu ubezpieczenia na życie i od niezdolności do pracy zawodowej z rachunku spłaty kredytu (...), ze wskazaniem, że zlecenie to jest nieodwołalne i wygaśnie po całkowitym rozliczeniu kredytu. Powódka zobowiązała się do zapewnienia na wyżej wymienionym rachunku w terminach wskazanych w harmonogramie spłat, środków odpowiadających wysokości wymagalnej raty kapitału i odsetek (§ 12 ust. 1 i 2 Umowy).

Strony postanowiły, że kwota 240.000,00 zł zostanie wypłacona na rachunek bankowy wskazany w kacie notarialnym tytułem zakupu nieruchomości, kwota 5.000,00 zł zostanie postawiona do dyspozycji Kredytobiorcy tytułem refinansowania poniesionych nakładów na zakup przedmiotowej nieruchomości oraz 24.500,00 zł zostanie postawiona do dyspozycji Kredytobiorcy tytułem refinansowania opłat okołokredytowych (§ 5 ust. 1 Umowy).

Zgodnie z postanowieniami Umowy, kredyt miał zostać uruchomiony po spełnieniu warunków szczegółowo wskazanych w § 8 Umowy, w ciągu 3 dni roboczych (z wyłączeniem sobót) licząc od daty wskazanej przez kredytobiorcę w dyspozycji uruchomienia kredytu (§ 8 ust. 1, 2 i 5 Umowy).

Strony postanowiły, że zabezpieczeniem kredytu będzie:

- 1) hipoteka kaucyjna do kwoty 404.250,00 zł ustanowiona na kredytowanej nieruchomości (§ 3 ust. 1 w zw. z § 2 Umowy)
- 2) przelew na rzecz Banku praw z umowy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych przedmiotowej nieruchomości (§ 3 ust. 2 Umowy),
- 3) „ubezpieczenie niskiego wkładu własnego Kredytu w (...) S.A. na 36-miesięczny okres ubezpieczenia. Jeśli z upływem pełnych 36 miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznemu przedłużeniu, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 108 miesięcy licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata Kredytu. Kredytobiorca upoważnia (...) do pobierania środków tytułem zwrotu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w wysokości 3,5% różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym Kredytobiorcy a wkładem wniesionym faktycznie przez Kredytobiorcę, tj. 25.72,50 zł oraz zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia z rachunku wskazanego w § 6 bez odrębnej dyspozycji.” (§ 3 ust. 3 Umowy),
- 4) przelew na rzecz Banku praw z umowy ubezpieczenia na życie zawartej przez powódkę na kwotę nie niższą niż 269.500,00 zł (§ 3 ust. 4 Umowy).

Na okres przejściowy do czasu przedłożenia w Banku odpisu księgi wieczystej nieruchomości potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki ustanowionej na rzecz Banku, strony postanowiły, że prawnym zabezpieczeniem kredytu będzie ubezpieczenie spłaty Kredytu w (...) S.A. (§ 3 ust. 6 Umowy).

Stosownie do § 26 Umowy integralną część Umowy stanowi „Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...)”. Powódka oświadczyła, że przed zawarciem Umowy powyższy Regulamin został jej doręczony oraz, że uznaje jego wiążący charakter (§ 26 ust. 2 Umowy).

W § 29 ust. 1 Umowy powódka oświadczyła, że „została dokładnie zapoznana z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje” oraz, że „jest w pełni świadoma że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi Kredytu.”

W „Regulaminie udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych - w ramach (...)” będącym integralną częścią Umowy wskazano, że „w ramach (...) hipotecznych występują dwie różne oferty: a. w złotych, b. w walutach obcych.” (Rozdział I ust. 2 Regulaminu). Wskazano, że „(...) udziela kredytów/pożyczek hipotecznych złotych waloryzowanych kursem następujących walut obcych: USD/EURO/CHF lub innych walut obcych wskazanych przez (...) według tabeli kursowej (...) Banku S.A.” (Rozdział III § 1 ust. 2 Regulaminu). W Rozdziale III § 24 Regulaminu postanowiono, że „wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo – odsetkowej kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanego kursem przyjętej waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty.” (pkt 2.), oraz że „wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanej wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty.” (pkt. 3).

Ani postanowienia Umowy, ani postanowienia Regulaminu obowiązującego w dniu zawarcia Umowy nie umożliwiły kredytobiorcy spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie waloryzacji.

Z dniem 1 kwietnia 2009 r. wprowadzono do Regulaminu postanowienie, w którym wskazano, że „1. Kursy kupna/sprzedaży walut publikowane w tabeli kursowej (...) Banku S.A., stosowane do uruchomienia/spląty/przewalutowania kredytów i pożyczek waloryzowanych podawane są do wiadomości za pośrednictwem: strony internetowej (...). Wysokość kursów kupna/sprzedaży walut obowiązujących w danym dniu roboczym może ulegać zmianie. Decyzja o zmianie wysokości kursów jak również o częstotliwości zmiany podejmowana jest samodzielnie przez Bank z uwzględnieniem czynników wymienionych w ust. 4. Wysokość spreadu walutowego występującego dla poszczególnych walut wymiennalnych publikowana jest w sposób opisany w ust 1. ppkt a. Kursy kupna/sprzedaży walut, jak również wysokość spreadu walutowego wyznaczane są z uwzględnieniem poniższych czynników bieżących notowań kursów wymiany walut na rynku międzybankowym, podaży i popytu na waluty na rynku krajowym, różnicy stóp procentowych oraz stóp inflacji na rynku krajowym, płynności rynku walutowego, stanu bilansu płatniczego i handlowego.

2. O zmianie zasad wyznaczania kursów kupna/sprzedaży walut oraz spreadu walutowego Bank powiadomi Kredytobiorcę na piśmie albo za pomocą elektronicznych nośników informacji, a w szczególności za pośrednictwem strony internetowej (...).”

1 lipca 2009 r. zmieniono Regulamin, w ten sposób, że wprowadzono do niego postanowienie umożliwiające kredytobiorcy złożenie pisemnego wniosku o zmianę waluty w której następuje spłata rat kredytu bezpośrednio na walutę waloryzacji, bez przeliczania raty na złote, przy czym wskazano, że zmiana waluty spląty kredytu wymaga zawarcia aneksu do umowy określającego nowy sposób spląty kredytu oraz posiadania lub otwarcia rachunku walutowego w (...) prowadzonego w walucie, w której ma być dokonywana spłata kredytu (§ 27 Regulaminu w wersji obowiązującej od 1 lipca 2009 r.).

Kredyt został wypłacony w złotych, jednorazowo dnia 5 maja 2008 r., w łącznej kwocie 269.500,00 zł i odpowiadał kwocie 130.660,33 CHF (kwota w walucie waloryzacji kredytu). Z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego pobrano składki: 5 maja 2008 – 2572,50 zł, 27 czerwca 2011 r. – 2.749,73 zł, 01 lipca 2014 r. – 1.475,86 zł.

W dniu 20 lutego 2014 r. strony zawarły aneks do Umowy, na mocy którego umożliwiono powódce splatę rat kredytu w walucie waloryzacji.

Od dnia zawarcia Umowy do dnia podpisania aneksu z 20 lutego 2014 r. powódka splacała kredyt w złotych, zaś po podpisaniu aneksu – we franku szwajcarskim.

Kredyt został zaciągnięty przez powódkę celem zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych i nie miał związku z działalnością zawodową wykonywaną przez powódkę. Powódka w dniu zawarcia umowy pracowała jako analityk biznesowy w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, oświadczeń stron niekwestionowanych przez stronę przeciwną (art. 229-230 k.p.c.) oraz na podstawie zeznań powódki. Odnosząc się do zeznań I. B., wskazał, że były one zgodne z dokumentami przedłożonymi w sprawie, logiczne, rzeczowe i spójne. Powódka zeznała, że została poinformowana o ryzyku kursowym, o stosowaniu przez Bank kursów kupna i sprzedaży. Znajduje to odzwierciedlenie w oświadczeniu powódki dołączonym do wniosku kredytowego. Oświadczenie to nie zawierało jednak szczegółowego zakresu udzielonych pouczeń, nie zawierało również informacji o szczegółach przedstawionej symulacji spląty rat kredytu, wobec czego, w ocenie Sądu, brak było podstaw do kwestionowania wiarygodności zeznań powódki w zakresie w jakim zeznała, że doradca kredytowy zapewniał ją o stabilności waluty, a same symulacje spląty rat kredytu obrazowały niewielkie, nieprzekraczające 200 zł wahania wysokości rat kapitałowo – odsetkowych na skutek wahań kursów waluty.

Zeznania świadka H. P. Sąd ocenił jako nieistotne dla ustalenia stanu faktycznego w sprawie, gdyż świadek nie brał udziału w procesie udzielania powódce kredytu.

Pominał wniosek powódki o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, uznając go za nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy i nieprzydatny do wykazania danych faktów ze względu na uwzględnienie żądania głównego dotyczącego ustalenia nieważności umowy.

Sąd Okręgowy uznał, że umowa o kredyt hipoteczny z dnia 25 kwietnia 2008 r. jest nieważna na podstawie art. 58 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c., ponieważ wykracza poza granice swobody umów określone w art. 353¹ k.c. Analizując postanowienia umowy, wskazał, że warunki umowy dotyczące ustalania kursów waluty (...), które miały zastosowanie do ustalania wysokości salda kredytu i wysokości rat kapitałowo- odsetkowych dawały pozwanemu bankowi uprawnienie do dowolnego kształtowania zobowiązań drugiej strony umowy. W konsekwencji czego nie sposób uznać, że postanowienia przedmiotowej umowy określają w wystarczający sposób wysokość zobowiązań stron. Możliwość dowolnego ustalania kursu (...) przez bank powoduje, że nie można ustalić na podstawie postanowień umowy jaka będzie wysokość zobowiązania kredytobiorcy w dacie wypłaty kredytu, jak i w trakcie wykonywania umowy przez kredytobiorcę (saldo) i jaka będzie wysokość zobowiązań kredytobiorcy z tytułu obowiązku zapłaty rat kapitałowo- odsetkowych. Wszystkie te wartości mogą być dowolnie kształtowane przez bank poprzez ustalanie kursu (...). Powoduje to sprzeczność umowy z bezwzględnie obowiązującymi przepisami art. 69 prawa bankowego.

Ponadto Sąd Okręgowy uznał, że klauzule umowne w zakresie ustalającym zasady przeliczania zobowiązań stron wynikających z umowy z (...) na PLN (bądź odwrotnie) i ustalania kursów walut mających do tego zastosowanie nie są głównymi świadczeniami stron, są abuzywne w rozumieniu art. 385¹ k.c. W dacie zawierania umowy powódka była konsumentem w znaczeniu przewidzianym w art. 22¹ k.c., sporne postanowienia nie były indywidualnie z nią uzgodnione, co wynika z samego sposobu zawarcia umowy (tj. zastosowania przez bank wzorca umowy) i nie stanowią głównych świadczeń stron, a ponadto są one sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy kredytobiorców. Wobec czego powódka nie jest tymi postanowieniami związana. Po wyeliminowaniu tych zapisów umowy nie jest możliwe ustalenie wysokości świadczenia kredytobiorcy, tj. ustalenie wysokości kwoty, która podlega zwrotowi na rzecz banku i która stanowi podstawę naliczenia odsetek należnych od kredytobiorcy, co powoduje że umowę należy uznać za nieważną. Ponadto, ustalenie, że umowa jest nieważna nie wywoła niekorzystnych skutków dla powódki. Ze stanowiska procesowego wynika, że powódka zdaje sobie sprawę z konsekwencji takiego rozstrzygnięcia, o które ostatecznie wносиła.

Zdaniem Sądu Okręgowego powódka posiada interes prawny, o którym mowa w art. 189 k.p.c. Ustalenia w zakresie ważności umowy kredytowej, a tym samym co do istnienia stosunku prawnego łączącego strony, przesądzą definitywnie o zobowiązaniach stron związanych z zawarciem przedmiotowej umowy. Istniejący stan niepewności może być usunięty jedynie w drodze roszczenia opartego na art. 189 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

Pozwany zaskarżył wyrok w całości, podnosząc zarzuty naruszenia:

1. art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie wszechstronnej oceny materiału dowodowego oraz dokonanie ustaleń sprzecznych z treścią materiału dowodowego, tj.:

a) brak uwzględnienia okoliczności, że postanowienia umowne dotyczące indeksacji zostały indywidualnie uzgodnione ze stroną powodową, podczas gdy z przeprowadzonych dowodów z dokumentów, w szczególności wniosku kredytowego oraz Umowy wynika, że postanowienia odnoszące się do indeksacji kredytu kursem waluty obcej są wynikiem indywidualnego uzgodnienia stron;

b) brak uwzględnienia okoliczności: (i) zapoznania się przez stronę powodową z postanowieniami umowy i regulaminu w odniesieniu do kredytu indeksowanego do waluty obcej; (ii) zapoznania strony powodowej z kwestią ryzyka kursowego, ((...)) świadomości strony powodowej w zakresie ryzyka kursowego związanego z wahaniami kursów waluty do której indeksowany jest kredyt, (iv) świadomego i swobodnego wyboru przez stronę powodową kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz świadomej rezygnacji z zaciągnięcia kredytu w złotych, podczas gdy powyższe

istotne dla sprawy okoliczności wynikają z treści zgromadzonych w aktach sprawy oraz niekwestionowanych w toku postępowania dowodowych dokumentów;

c) ustalenie, że pozwany dysponował swobodą i dowolnością w kształtowaniu kursów walut co narażało konsumenta na niczym nieograniczoną arbitralność decyzji banku w tym zakresie, podczas gdy z dostarczonych przez pozwanego informacji i dokumentów wynika, że pozwany bank nie posiadał uprawnień do arbitralnego ustalania kursów walut;

d) pominięcie okoliczności, iż pozwany, realizując postanowienia umowne, stosował rynkowy kurs waluty podczas, gdy jest to okoliczność istotna z punktu widzenia rozstrzygnięcia

- co skutkowało błędnym ustaleniem stanu faktycznego sprawy i w konsekwencji doprowadziło do nieprawidłowego rozstrzygnięcia niniejszej sprawy;

2. art. 299 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń w przedmiocie faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w głównej mierze w oparciu o twierdzenia strony powodowej [por. 00:02:49 do 00:32:25 protokołu elektr. z 06.09.2021 r.], podczas gdy z przeprowadzonych dowodów w postaci zeznań świadka H. P. oraz dowodu z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy (wniosku kredytowego, umowy kredytu), wynikają okoliczności przeciwne, przy czym treść oraz wiarygodność tych dokumentów nie została podważona w toku postępowania, wobec czego należało uznać, że okoliczności faktyczne nimi stwierdzone zostały dostatecznie wyjaśnione oraz udowodnione,

3. art. 189 k.p.c. poprzez przyjęcie, że stronie powodowej przysługuje interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu;

4. art. 58 § 1 k.c. i art. 385¹ § 1 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że postanowienie sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy może być jednocześnie uznane za niedozwolone postanowienie umowne;

5. art. 353¹ k.c. poprzez przyjęcie, że zapisy dotyczące indeksacji kredytu do CHF naruszają istotę (naturę) przedmiotowego stosunku prawnego - wykraczają poza zasadę swobody umów;

6. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. art. 58 § 3 k.c., poprzez przyjęcie, że klauzule umożliwiające stosowanie przy wypłacie kredytu i przy przeliczaniu rat kredytu przeliczeń w oparciu o kurs zakupu i sprzedaży franka szwajcarskiego ustalanego według tabeli kursowej banku kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a zatem stanowią niedozwolone postanowienia umowne, a ich wyeliminowanie prowadzi w efekcie do nieważności umowy;

7. art. 69 ust. 1 i 2 prawa bankowego w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że w umowie nie została dookreślona wysokość zobowiązania kredytobiorcy w dacie wypłaty kredytu, jak i w trakcie wykonywania umowy przez kredytobiorcę (saldo) i jaka będzie wysokość zobowiązań kredytobiorcy z tytułu obowiązku zapłaty rat kapitałowo- odsetkowych, co prowadzi do nieważności umowy w całości;

8. art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na nieuwzględnieniu skutków wyodrębnienia w łączącej strony umowie o kredyt hipoteczny indeksowany kursem waluty obcej klauzul ryzyka walutowego, dotyczących stricte zastosowania mechanizmu indeksacji zobowiązania kredytowego kursem waluty obcej (dalej "klauzule ryzyka walutowego") oraz klauzul spreadów walutowych, dotyczących wyłącznie odesłania do stosowanych przez bank kursów walutowych (dalej "klauzule spreadowe") podczas gdy w świetle aktualnego na dzień orzekania orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydanego na gruncie podobnych spraw, klauzule ryzyka walutowego, uwzględniając wyżej wspomniane ich wyodrębnienie, są postanowieniami określającymi główne świadczenia stron, zaś klauzule spreadowe są takiego charakteru pozbawione, tj. nie określają głównego świadczenia stron, co w konsekwencji doprowadziło do

przeprowadzenia oceny łącznie klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli spreadowej przez pryzmat przesłanek, o których mowa w art. 3 85¹ § 1 k.c.;

9. art 56 k.c. w zw. z art 358 § 2 k.c. w zw. z art. 69 ust 3 prawa bankowego w zw. z art 6 ust 1 Dyrektywy 93/13 poprzez zanegowanie możliwości zastosowania normy dyspozytywnej art. 358 § 2 k.c. wykładanej łącznie z art. 69 ust. 3 prawa bankowego w miejsce uznanych za niedozwolone postanowień umownych dot. klauzul indeksacyjnych w zakresie, w jakim klauzule te zawierają odesłanie do tabel kursowych banku, podczas gdy taki proces stosowania prawa w ocenie Sądu jest dopuszczalny, a ponadto jest zdatny do przywrócenia równowagi kontraktowej stron przy jednoczesnym zachowaniu ważności umowy, służy realizacji celów Dyrektywy 93/13, a ponadto jest zgodny z przepisami prawa krajowego, co doprowadziło do bezpodstawnego stwierdzenia nieważności umowy.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych, a nadto o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Powódka domagała się oddalenia apelacji, zasądzenie od pozwanego na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania w obu instancjach, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego była bezzasadna.

Nie można zgodzić się z zawartym w apelacji zarzutem naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 299 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń w oparciu o zeznania strony powodowej, gdyż wbrew stanowisku strony pozwanej, zeznania powódki nie zostały podważone przez inne dowody przeprowadzone w sprawie, w tym zeznania świadka H. P., które chociaż uznane przez Sąd Okręgowy za wiarogodne, okazały się nieistotne dla ustalenia stanu faktycznego w sprawie, ponieważ świadek nie brał udziału w procesie udzielania kredytu, zatem nie miał wiedzy na temat zakresu przekazanych przy tej okazji informacji i pouczeń.

Nie można zgodzić się z pozostałymi zarzutami dotyczącymi naruszenia art. 233 k.p.c. Przede wszystkim przywołana przy tej okazji argumentacja nie odnosi się do kryteriów oceny dowodów wynikających z powołanego przepisu i nie wskazuje na jakiegokolwiek wadliwości w tym zakresie, w związku z czym nie spełnia wymogów prawidłowo skonstruowanego zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Należy przyjąć, iż ramy swobodnej oceny dowodów zakreślone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. W świetle zaś ukształtowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego skuteczność zarzutu naruszenia przez Sąd art. 233 § 1 k.p.c. uzależniona jest od wykazania, iż Sąd Okręgowy uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, albowiem jedynie to może być przeciwstawione uprawnieniu Sądu I instancji do dokonywania swobodnej oceny dowodów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2000 r. w sprawie o sygn. akt V CKN 17/00).

Strona pozwana w swej apelacji nie wykazała jednak żadnych uchybień Sądu Okręgowego w zakresie zastosowanych kryteriów oceny dowodów, koncentrując się w istocie na negowaniu ustaleń faktycznych tego Sądu, aczkolwiek także bezskutecznie. Nie można bowiem uznać, że zgromadzony materiał dowodowy prowadził do odmiennych ustaleń aniżeli poczynione przez Sąd Okręgowy w zakresie braku indywidualnych uzgodnień, pouczenia o ryzyku kursowym jak również swobody pozwanego w kształtowaniu kursu waluty znajdującego zastosowanie do przeliczenia świadczeń na etapie wypłaty kredytu jaki i jego spłaty.

Bezpodstawny był zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. zmierzający do podważenia ustalenia, jakoby Sąd Okręgowy wadliwie ustalił, iż postanowienia umowy dotyczące waloryzacji nie zostały z powódką indywidualnie uzgodnione i nie miała ona rzeczywistego wpływu na te postanowienia. Stanowisko pozwanego nie uwzględniało, że w myśl art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Skoro pozwany, który w toku procesu powoływał się na tę okoliczność, nie przedstawił żadnych dowodów, które potwierdzałyby jego tezę, pozostała ona nieudowodniona, a ponadto sprzeczna z jednoznacznymi zeznaniami powódki. Nie ulegało przy tym wątpliwości, że zarówno wniosek o kredyt, jak i sama umowa kredytu opierały się na formularzach powszechnie stosowanych przez pozwanego, stanowiących gotową ofertę, którą powódka mogła zaakceptować w całości albo odrzucić. Nie można przy tym uznać, iż o indywidualnych uzgodnieniach świadczy określenie przez powódkę kwoty kredytu i okresu spłaty.

Sąd Apelacyjny, podobnie jak Sąd Okręgowy, za wiarygodne uznaje zeznania powódki nie tylko co do braku indywidualnych negocjacji postanowień umowy kredytu, ale także co do braku pouczenia jej o ryzyku kursowym w sposób odpowiadający standardom ukształtowanym w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Chociaż w oświadczeniu podpisanym przez powódkę mowa jest o pełnej świadomości ryzyka związanego z produktem oraz tego, iż niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat oraz całego zadłużenia, to jednak brak było jakichkolwiek danych co do zakresu udzielonego powódce pouczenia i towarzyszących mu informacji co do ryzyka kursowego związanego z zawarciem umowy kredytu w złotych polskich waloryzowanego kursem waluty (...). Pozwany nie przedstawił na tę okoliczność żadnych dowodów. Nie było podstaw by uznać, że doradca kredytowy przedstawił powódce symulacje pokazujące wpływ wzrostu kursu (...) na ratę i saldo kredytu, nie została ona poinformowana o kontekście gospodarczym, czynnikach kształtujących kurs franka szwajcarskiego, wahaniami koniunktury, możliwych kryzysach gospodarczych, które w związku z nieograniczonym ryzykiem kursowym mogą doprowadzić do sytuacji, w której nie będzie w stanie udźwignąć ciężaru spłaty kredytu. Powódce nie przedstawiono symulacji obrazujących wpływ silnej deprecjacji złotego na saldo zadłużenia i wysokość raty, zaś doradca zapewniał, że frank szwajcarski jest stabilną walutą, mówiąc, że sam jest takim kredytem związany. Samo pouczenie o ryzyku kursowym miało więc charakter ogólny i sprowadzało się do podpisania umowy zawierającej w swej treści oświadczenie sprowadzone do formułki, co nie stanowiło ze strony banku należytego wypełnienia obowiązku informacyjnego w zakresie umożliwienia kredytobiorcy rozeznania rzeczywistych skutków ekonomicznych umowy kredytu, które wiązały się ze stosowaniem spornych zapisów. Okoliczność ta, wraz z informacją o stabilności franka szwajcarskiego, zdecydowała o podjęciu przez powódkę decyzji o zawarciem umowy o kredyt w złotych polskich, waloryzowany kursem CHF. Pozwany nie uprzedził zatem powódki, że ryzyko kursowe jest nieograniczone, a w przypadku silnej deprecjacji waluty krajowej ciężar spłaty kredytu może okazać się dla niej nie do udźwignięcia. Należy wskazać, że sama wiedza o zależności rat kredytu od waluty obcej nie świadczy jeszcze o świadomości poziomu tego ryzyka oraz prawdopodobieństwa jego ziszczenia się, zaś „nawet najbardziej staranny konsument nie był w stanie przewidzieć konsekwencji ekonomicznych kredytu hipotecznego we frankach szwajcarskich (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 27.02.2019 r., sygn. akt II CSK 19/18).

Tymczasem w swym orzecznictwie TSUE podkreśla, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, w której kredyt był denominowany, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (wyrok z 20 września 2018 r. C-51/17 TSUE, wyrok z 20 września 2017 r., C-186/16). Chodzi zatem o takie pouczenie, w oparciu o które kredytobiorca zostanie poinformowany, że podpisując umowę kredytu denominowanego w walucie obcej ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku spadku wartości waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie w stosunku do waluty obcej, w której kredyt został udzielony. Ponadto przedsiębiorca, w niniejszym przypadku instytucja bankowa, musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej (zob. podobnie wyrok z dnia 20 września 2017 r., C-186/16, pkt 50). Z kolei w wyroku z dnia 10 czerwca 2021 r. (C-776/19), TSUE wyjaśnił, że nie spełnia wymogu przejrzystości przekazywanie

konsumentowi informacji, które opierają się na założeniu, że równość między walutą rozliczeniową a walutą spłaty pozostanie stabilna przez cały okres obowiązywania tej umowy. Jest tak w szczególności wówczas, gdy konsument nie został powiadomiony przez przedsiębiorcę o kontekście gospodarczym mogącym wpłynąć na zmiany kursów wymiany walut, tak że konsument nie miał możliwości konkretnego zrozumienia potencjalnie poważnych konsekwencji dla jego sytuacji finansowej, które mogą wynikać z zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej.

Wbrew zarzutom apelacji prawidłowe było także ustalenie Sądu Okręgowego, że pozwany dysponował swobodą i dowolnością w kształtowaniu kursów walut mających zastosowanie do umowy, co narażało konsumenta na arbitralność decyzji banku w tym zakresie, skoro ani umowa kredytu ani znajdujący do niej zastosowanie regulamin udzielania kredytów multiplan, nie określały podlegających weryfikacji kryteriów, według których bank miał tworzyć tabele kursowe sprzedaży i kupna waluty, kształtujące wysokość każdej z rat kredytu, do uiszczenia której był zobowiązany konsument na etapie spłaty zobowiązania. Bez znaczenia dla oceny zasad tworzenia kursów na etapie zawierania umowy pozostaje zmiana regulaminu z dniem 1 kwietnia 2009 r. w oparciu o którą postanowiono, że decyzja o zmianie wysokości kursów jak również o częstotliwości zmiany podejmowana jest samodzielnie przez Bank z uwzględnieniem czynników wymienionych w ust. 4. Wysokość spreadu walutowego występującego dla poszczególnych walut wymienialnych publikowana jest w sposób opisany w ust 1. ppkt a. Kursy kupna/sprzedaży walut, jak również wysokość spreadu walutowego wyznaczone są z uwzględnieniem poniższych czynników bieżących notowań kursów wymiany walut na rynku międzybankowym, podaży i popytu na waluty na rynku krajowym, różnicy stóp procentowych oraz stóp inflacji na rynku krajowym, płynności rynku walutowego, stanu bilansu płatniczego i handlowego. A. postanowienia umowy musi być oceniana na datę zawarcia umowy, niezależnie od tego, że także pomimo opisanego wyżej doprecyzowania zasad tworzenia tabel kursowych przez bank, w dalszym ciągu konsument nie miał możliwości zweryfikowania sposobu kształtowania tego kursu.

Prowadzi to do wniosku, że wedle postanowień umowy pozwany zastrzegł sobie prawo tworzenia tabel kursowych według sobie znanych zasad. Ustalony stan faktyczny nie pomijał także okoliczności zawarcia przez strony aneksu do Umowy, na mocy którego strony mogły wprowadzić możliwość dokonywania spłat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Nie miała ona jednak znaczenia z punktu widzenia oceny abuzywności klauzuli walutowej zawartej w umowie. Nieistotna była także w tym kontekście okoliczność, czy pozwany, tworząc tabele kursowe, stosował rynkowy kurs waluty, bowiem nie sposób wykonywania umowy lecz treść postanowień kształtujących prawa i obowiązki stron umowy na etapie jej zawierania, mogą być oceniane przez pryzmat art. 385⁽¹⁾ k.c. Dla oceny czy prawa i obowiązki stron umowy zostały określone z uwzględnieniem równowagi kontraktowej, co ma znaczenie zarówno dla oceny ważności czynności prawnej (art. 353⁽¹⁾ k.c. w zw. z art. 58 k.c.) jak i abuzywności postanowień umowy (art. 385⁽¹⁾ k.c.) bez znaczenia pozostaje sposób wykonywania umowy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, L., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017r. IV CSK 285/16, wyrok TSUE z 26 stycznia 2017 r., C-421/14 (...) SA v. (...). G., L.).

W konsekwencji bezzasadności zarzutów procesowych, Sąd Apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, przyjmując je za własne.

Sąd Apelacyjny nie aprobuje natomiast stanowiska Sądu pierwszej instancji o sprzeczności klauzul indeksacyjnych z właściwością zobowiązania, skutkującej wprost nieważnością umowy w oparciu o art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c.. Przesłanki do stwierdzenia sprzeczności umowy z art. 69 prawa bankowego znajduje natomiast wyłącznie przez pryzmat abuzywności klauzuli indeksacyjnej, skutkującej uznaniem, że nie doszło do uzgodnienia przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu.

Zgodnie z art. 69 ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia spornej umowy Zgodnie z jego treścią, obowiązującą na dzień zawarcia umowy, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty

provizji od udzielonego kredytu” (ust. 1). Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy; 2) kwotę i walutę kredytu; 3) cel, na który kredyt został udzielony; 4) zasady i termin spłaty kredytu; 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany; 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu; 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu; 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych; 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje; 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust. 2). W powołanym przepisie zostały określone zasadnicze elementy stosunku prawnego w postaci umowy kredytu bankowego, a przedmiotowa umowa kredytowa wypełniała dyspozycję art. 69 ust. 1 i 2 prawa bankowego. W powołanym przepisie zostały określone zasadnicze elementy stosunku prawnego w postaci umowy kredytu bankowego, do których należy określenie kwoty i waluty kredytu, cel, na który kredyt został udzielony; zasad i termin spłaty kredytu; wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany; sposób zabezpieczenia spłaty kredytu. Powyższy przepis w ust. 2 pkt. 4a wprost wskazał na możliwość udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej, stanowiąc, że w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa o kredyt powinna zawierać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu; Punkt 4a art. 69 ust. 2 został wprowadznie dodany nowelą z dnia 29 lipca 2011r., która weszła w życie z dniem 11 sierpnia 2011r., jednak we wcześniejszym okresie orzecznictwo Sądu Najwyższego, dopuszczało możliwość zawierania umów o kredyt waloryzowany kursem waluty obcej, na zasadzie swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c.

Sąd Apelacyjny nie dopatrył się sprzeczności klauzuli waloryzacyjnej z naturą stosunku umownego, ani zasadami współżycia społecznego, która mogłaby stanowić samoistną przesłankę nieważności umowy.

Tym niemniej rację miał Sąd Okręgowy stwierdzając, że postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji – w zakresie, w jakim odsyłają do kursów waluty ustalonych jednostronnie przez Bank w Tabeli Kursów W. O. – są sprzeczne z naturą stosunku zobowiązaniowego, a zatem wykraczają poza granice swobody umów wyznaczone w przepisie art. 353¹ k.c. Powyższe stanowisko zostało zaaprobowane przez Sąd Najwyższy w uchwale w uchwale z dnia 28 kwietnia 2022r. (III CZP 40/22), w której Sąd Najwyższy stwierdził, że sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c..

Oznacza to, że w sytuacji zawarcia umowy przez konsumenta, wadliwość klauzuli waloryzacyjnej, chociaż sprzecznej z właściwością zobowiązania musiała skutkować zastosowaniem sankcji bezskuteczności zawieszonyj wynikającej z art. 385¹ § 1 i k.c. jako normy autonomicznej i mającej pierwszeństwo przed bezwzględnią nieważnością umowy w sytuacji sprzeczności jej postanowień z właściwością zobowiązania lub zasadami współżycia społecznego gdy stroną tej umowy jest konsument.

Jednocześnie w orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że samo uzgodnienie przez strony, że kredyt zostanie rozliczony w innej walucie niż waluta kredytu nie pozostaje co do zasady w sprzeczności z naturą zobowiązania, którego źródłem jest umowa, nie narusza bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa ani zasad współżycia społecznego. Tym niemniej klauzula przyznająca uprawnienie do określenia wysokości wymaga obiektywizacji kryteriów, a rozwiązania przewidujące możliwość dokonania jednostronnej zmiany warunków umowy w oparciu o arbitralne działanie profesjonalnego kontrahenta, uznawano za godzące w zasady słuszności kontraktowej i skutkujące nieważnością umowy ze względu na naruszenie zasad współżycia społecznego (por. uchwały z dnia 22 maja 1991 r., III CZP 15/91 czy z dnia 6 marca 1992 r., III CZP 141/9). Słusznie wskazuje się, że istotne z punktu widzenia abuzywności dobre obyczaje i rażące naruszenie interesów konsumenta stanowią w istocie klauzulę zbliżoną do zasad współżycia społecznego (por.

wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 1 marca 2017 r. IV CSK 285/16 czy z 27 listopada 2019r. II CSK 483/18, wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 2.11.2021r. I ACa 524/21).

Rozważając znaczenie regulacji zawartej w art. 385¹ k.c. należy uwzględnić, że sankcja określona w tym przepisie została przewidziana na korzyść konsumenta, w związku z czym pozwala na utrzymanie umowy, o ile konsument wyrazi na to zgodę. Nie zawsze bowiem stwierdzenie nieważności umowy musi być dla konsumenta korzystne. W konsekwencji w orzecznictwie Sądu Najwyższego klauzule zastrzegające kształtowania kursu waluty indeksacyjnej przez bank bez wskazania w umowie obiektywnych kryteriów ustalania tych kursów, traktowano jako niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., bowiem postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, z 2 czerwca 2021r. akt I CSKP 55/21).

Wadliwość umowy kredytu zawartej w dniu 25 kwietnia 2008r. należy niewątpliwie wiązać z niedozwolonym charakterem zawartych w niej klauzul indeksacyjnych, wprowadzających do umowy nieograniczone ryzyko kursowe przy braku dostatecznego pouczenia konsumenta o skali tego ryzyka oraz mechanizm przeliczeniowy oparty na tabelach kursowych tworzonych przez pozwaną banku przy braku obiektywnych i weryfikowalnych kryteriów. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, postanowienia te dotyczą głównego przedmiotu umowy.

Jak wielokrotnie wskazywał Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w zakres pojęcia „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, że za te warunki należy uważać takie, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę. Natomiast warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte tym pojęciem (por. wyrok z dnia 3 października 2019 r., K. i (...), C-621/17, EU:C:2019:820, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo). Trybunał wyjaśnił jednocześnie, że postanowienia umowy odnoszące się do ryzyka kursowego definiują główny przedmiot tej umowy (wyroki: z dnia 20 września 2018 r., (...) Bank (...), C-51/17, EU:C:2018:750, wyrok z dnia 14 marca 2019 r., D., C-118/17, EU:C:2019:207). Poprzez umowę kredytu kredytodawca zobowiązuje się głównie udostępnić kredytobiorcy określoną kwotę pieniężną, zaś kredytobiorca - głównie spłacać tę sumę w przewidzianych terminach, zasadniczo z odsetkami. Świadczenia podstawowe tej umowy odnoszą się zatem do kwoty pieniężnej, która musi być określona w stosunku do przewidzianych w tej umowie walut wypłaty i spłaty. W konsekwencji okoliczność, że kredyt musi zostać spłacony w określonej walucie, nie ma związku z posiłkowym sposobem płatności, lecz związana jest z samym charakterem zobowiązania dłużnika, przez co stanowi podstawowy element umowy kredytowej (wyrok dnia 20 września 2017 r., A. i in., C-186/16, EU:C:2017:703).

Należy przy tym dodać, że badanie klauzuli waloryzacyjnej pod względem abuzywności było możliwe, gdyż nie została ona sformułowana w sposób jednoznaczny. Postanowienie jednoznaczne to nie tylko takie, które jest zrozumiałe pod względem gramatycznym, ale też takie, które zarazem jest przejrzyste pod względem konsekwencji ekonomicznych, jakie z niego wynikają, w szczególności w powiązaniu z innymi postanowieniami umownymi (wyrok TSUE z 30.4.2014 r., C-26/13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt, ECLI:EU:C:2014:282, W:komentarz do art. 385¹ KC T. II red. Gutowski 2019, wyd. 2/Ruchała/Sikorski, Legalis). Postanowienia zawierające odniesienie do franka szwajcarskiego, chociaż jasne pod względem gramatycznym (wysokość świadczenia wyznacza kurs podany w tabelach banku) nie mogą być jednak uznane za są zrozumiałe pod względem ekonomicznym. Na podstawie umowy kredytu, powódka nie miała możliwości ustalenia w jaki sposób ustalane będą owe tabele oraz w jaki sposób przełoży to się na wysokość każdej kolejnej raty oraz wysokość zadłużenia. Powódka nie znając mechanizmu ustalania kursu CHF stosowanego do wycień swojego zadłużenia, nie miała możliwości kontrolowania poprawności jego ustalania przez bank, przy czym kurs ten jest zmienny i możliwy do określenia dopiero w momencie spełniania świadczenia.

Jak stanowi art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Postanowienia określające główne świadczenia stron, mogą być oceniane pod kątem ich nieuczciwego charakteru, jeżeli nie zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, jak było w okolicznościach badanego przypadku.

W orzecznictwie za ukształtowany należy uznać pogląd, że postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych, gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, z 2 czerwca 2021r. akt I CSKP 55/21). Słusznie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 czerwca 2021r. wskazał, że sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyżeń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14). Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

Oceniając skutki abuzywności klauzul umownych należy niewątpliwie brać pod uwagę stan rzeczy istniejący w dacie zawarcia umowy, bez znaczenia pozostaje więc ostatecznie sposób jej wykonywania przez strony, czyli sposób kształtowania tabel przez bank. W tej mierze należy odwołać się do wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019r. (C-260/18), zgodnie z którym artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że z jednej strony skutki dla sytuacji konsumenta wynikające z unieważnienia całości umowy, takie jak te, o których mowa w wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., K. i K. R. (C 26/13, EU:C:2014:282), należy oceniać w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a z drugiej strony, do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie. Dlatego też ostatecznie bez znaczenia pozostawał sposób w jaki pozwany bank tworzył tabele kursowe będące podstawą wyliczenia należności powódki, czy odbiegały one od kursów rynkowych, wobec czego argumentacja pozwanego dotycząca sposobu kształtowania kursu musiała być uznana za chybioną.

Abuzywność klauzul walutowych odnosi się jednak nie tylko do jednostronnie kształtowanego kursu waluty obcej ale przede wszystkim należy jej upatrywać w braku dostatecznego pouczenia konsumenta przez bank o skali ryzyka kursowego wynikającego z powiązania świadczeń w złotych polskich z walutą obcą, co skutkuje wadliwością klauzuli ryzyka kursowego. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na tle stosowania dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, w zakresie dotyczącym wymogu przejrzystości i obowiązków informacyjnych banku, poinformowanie przed zawarciem umowy o warunkach umownych i skutkach owego zawarcia ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta. To w szczególności na podstawie tej informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza w umowie związać się warunkami sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., G. del M. G., C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo). Z powyższego wynika, że wymogu przejrzystości warunków umownych wynikającego z art. 4 ust. 2 i z art. 5 dyrektywy 93/13 nie można zawęzić do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym. Ponieważ ustanowiony przez wskazaną dyrektywę system

ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażania warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem, a więc wymóg przejrzystości ustanowiony w tej dyrektywie, musi podlegać wykładni rozszerzającej (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., G. del M. G., C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). W konsekwencji rzeczony wymóg należy rozumieć jako nakładający obowiązek, aby dany warunek umowny nie tylko był zrozumiały dla konsumenta pod względem formalnym i gramatycznym, ale również umożliwić przeciętnemu konsumentowi właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i rozsądnemu zrozumienie konkretnego działania metody obliczania tej stopy procentowej i oszacowanie tym samym w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria - potencjalnie istotne - konsekwencji ekonomicznych takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., G. del M. G., C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo). Oznacza to w szczególności, że w umowie należy jasno określać konkretne funkcjonowanie mechanizmu, do którego odnosi się dany warunek, a także relację między tym mechanizmem a innymi odnośnymi warunkami umownymi, co pozwoli konsumentowi ocenić - na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów - ekonomiczne konsekwencje, które wynikają dla niego z warunków umowy (zob. podobnie wyrok z dnia 27 stycznia 2021 r., D. Nederland, C-229/19 i C-289/19, EU:C:2021:68, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). Chodzi o ustalenie czy konsumentowi podano wszystkie informacje mogące mieć wpływ na zakres jego obowiązków i pozwalające mu ocenić między innymi całkowity koszt kredytu. Decydującą rolę w ramach tej oceny odgrywają, po pierwsze, kwestia, czy warunki umowne zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, w taki sposób, że umożliwiają przeciętnemu konsumentowi, takiemu jak ten opisany w pkt 43 niniejszego wyroku, ocenę tego kosztu, i po drugie, okoliczność związana z brakiem wskazania w umowie kredytu informacji uważanych w świetle charakteru towarów i usług będących jego przedmiotem za istotne (zob. podobnie wyrok z dnia 3 marca 2020 r., G. del M. G., C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo). Dla celów tej oceny istotne są wszelkie informacje dostarczone przez przedsiębiorcę, które mają na celu udzielenie wyjaśnień konsumentowi co do funkcjonowania mechanizmu wymiany i związanego z nim ryzyka. Szczególne znaczenie przedstawiają wyjaśnienia dotyczące ryzyka dla kredytobiorcy związanego z silną deprecjacją środka płatniczego państwa członkowskiego, w którym kredytobiorca ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz wzrost zagranicznej stopy procentowej.

Powyższe okoliczności wskazywały na abuzywność klauzuli ryzyka walutowego, jak również przyjętego w klauzuli indeksacyjnej mechanizmu waloryzacji odnoszącego się do tabel kursowych tworzonych przez pozwany bank. Rażąco naruszenie interesów konsumenta należy wiązać z mechanizmem pozwalającym bankowi na jednostronne kształtowanie kursu waluty we własnych tabelach, a w konsekwencji wysokości spreadu walutowego oraz nałożeniu na konsumenta nieograniczonego ryzyka zmiany kursu waluty waloryzacji bez należytego pouczenia o tym ryzyku, w czym z kolei przejawia się sprzeczność klauzul z dobrymi obyczajami.

Abuzywność klauzuli walutowej i klauzuli określającej mechanizm waloryzacji, skutkować musiała stwierdzeniem nieważności umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) zawartej dnia 25 kwietnia 2008 r. bez możliwości uzupełnienia powstałej luki.

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że brak związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym, o którym mowa w art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. 1 k.c., oznacza, że nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87 i uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2014 r., III CSK 204/13, "Monitor Prawa Bankowego" 2015, nr 1, s. 22, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 79, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, nie publ., z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, nie publ., z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, nie publ., z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115), chyba że konsument następczo udzieli "świadomej, wyrażonej i wolnej zgody" na to postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywróci mu skuteczność (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16 i z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, przywołane tam orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz wyrok tego Trybunału z dnia 3 października 2019 r.

w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...), pkt 54, 66-67; por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17, OSNC 2019, nr 3, poz. 26).

W odniesieniu do skutków abuzywności klauzul walutowych dla możliwości utrzymania umowy, w wyroku z dnia 3 października 2019 r. (C-260/18) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjął, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. (...) wskazał jednocześnie, że klauzule indeksacyjne odnoszą się do ryzyka kursowego i w związku z tym określają główny przedmiot umowy kredytu, więc ich unieważnienie doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic walutowych, ale również pośrednio do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty. W związku z czym obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania umowy kredytu wydaje się niepewna. Usunięcie kwestionowanych przez powodów klauzul spowodowałoby niewątpliwie zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, w związku z czym utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia”, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Z. D. przeciwko (...) (...) Z., pkt 52 i z dnia 5 czerwca 2019 r., w sprawie C-38/17, GT przeciwko HS, pkt 43). Zdaniem Trybunału, jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty (por. wyrok z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...), pkt 44). W wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy.

Ponieważ w efekcie zastosowania sankcji wynikającej z art. 385¹ § 1 k.c. umowa pozbawiona została postanowień określających główne świadczenia stron i charakteryzujących ją pod względem powiązania świadczeń z kursem waluty obcej, trzeba podzielić stanowisko powódki co do braku możliwości utrzymania takiej umowy w mocy. Brak postanowień dotyczących głównego przedmiotu umowy powoduje, że musi być ona uznana za nieważną. Nie ma możliwości jej wykonania, gdyż nie istnieje mechanizm pozwalający na określenie kwoty jaka ma być wypłacona kredytobiorcy, a w dalszej kolejności, nie ma możliwości określenia wysokości każdej ze spłacanych przez kredytobiorcę rat. Wylimitowanie klauzul waloryzacyjnych powoduje zanik ryzyka kursowego, które było konstytutywnym elementem charakteryzującym tę umowę, co byłoby równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należałoby ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wylimitowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) (por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019r. V CSK 382/18, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021r. III CZP 6/21).

W uchwale 7 sędziów z dnia 7 maja 2021r. III CZP 6/21, mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy stwierdził, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może jednak udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. W świetle stanowiska zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy, kredytobiorcy- konsumentowi przysługuje uprawnienie do podjęcia wiążącej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli i co do zaakceptowania konsekwencji całkowitej nieważności umowy (i sprzeciwienia się zarazem udzieleniu mu ochrony przed tymi konsekwencjami przez wprowadzenie regulacji

zastępczej). Dopiero wówczas można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny (podobnie jak w przypadku *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia (por. art. 120 § 1 zd. 1 k.c.). Sąd Najwyższy wskazał, że do chwili w której należy poinformowany konsument wyrazi zgodę na związanie niedozwolonym postanowieniem umownym albo zgody tej odmówi, umowa kredytu, która bez tego postanowienia nie może wiązać, znajduje się w stanie bezskuteczności zawieszony i nie wywołuje skutków prawnych, choć skutki te może nadal wywołać pod warunkiem wyrażenia zgody na postanowienie albo - jeżeli są spełnione przesłanki - w razie jego zastąpienia regulacją zastępczą.

Ponieważ powódka w sposób jasny i definitywny odmówiła sanowania klauzuli waloryzacyjnej, domagając się stwierdzenia nieważności umowy będąc świadomą skutków tej decyzji, trzeba uznać, że umowa kredytu, jako pozbawiona elementów przedmiotowo istotnych i charakteryzujących ją z punktu widzenia wprowadzonego ryzyka kursowego, stała się trwale bezskuteczna (nieważna).

Zarzuty pozwanego dotyczące naruszenia art. 385¹ § 1 i 2 k.c. były więc w całości bezzasadne.

Sąd Apelacyjny podzielił także stanowisko Sądu Okręgowego co do przysługującego powódce interesu prawnego w domaganiu się ustalenia nieważności umowy na podstawie art. 189 k.p.c.. Zarzut naruszenia tego przepisu nie był trafny.

Interes prawny jest niewątpliwie konieczną przesłanką uwzględnienia powództwa i kategorią obiektywną, wyrażając się w prawnej potrzebie uzyskania wyroku odpowiedniej treści, w sytuacji gdy doszło do naruszenia lub zagrożenia sfery prawnej danego podmiotu. Przyjmuje się, że interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka (wyroki SN: z 11.07.2019 r., V CSK 23/18, LEX nr 2712226; z 24.05.2017 r., III CSK 155/16, LEX nr 2329437; z 4.10.2001 r., I CKN 425/00, LEX nr 52719; z 8.05.2000 r., V CKN 29/00, LEX nr 52427; z 9.02.2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012/7-8, poz. 101; z 14.03.2012 r., II CSK 252/11, OSNC 2012/10, poz. 120; z 19.09.2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363; wyrok SA w Poznaniu z 5.04.2007 r., III AUa 1518/05, OSA 2008/9, poz. 30; postanowienie SA w Poznaniu z 28.09.2012 r., I ACz 1611/12, LEX nr 1220598). Trafnie także zwraca się uwagę, że pojęcie interesu prawnego powinno być interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądu w celu zapewnienia ochrony prawnej. Wynika to z obowiązujący standardów międzynarodowych i art. 45 Konstytucji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2004 r., II CK 125/03, L.). W wyroku z dnia 2 lutego 2015 r. (V CSK 640/14) Sąd Najwyższy wskazał, że powód zachowuje interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie stosunku prawnego, mimo przysługującego mu powództwa o świadczenie lub mimo wytoczenia przeciwko niemu takiego powództwa przez stronę przeciwną na podstawie spornego stosunku prawnego, jeżeli z tego stosunku wynikają jeszcze inne lub dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest jeszcze aktualne. W takim wypadku tylko powództwo o ustalenie tego stosunku prawnego może w sposób definitywny rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną powoda i zapobiec także na przyszłość możliwym sporom, a tym samym w sposób pełny zaspokoić jego interes prawny.

Skoro pozwany w dalszym ciągu domaga się od powódki wykonania umowy zgodnie z jej pierwotnym brzmieniem i w oparciu o treść klauzul waloryzacyjnych, dysponując przy tym zabezpieczeniem hipotecznym na nieruchomości powódki, samo wystąpienie przez konsumenta z żądaniem zapłaty dotychczas spłaconych kwot, nie rozwiązałoby istniejącego między stronami sporu prawnego, a jedynym skutecznym instrumentem pozostaje w tym przypadku powództwo oparte na treści art. 189 k.p.c., w czym wyraża się interes prawny powódki w domaganiu się przesądzenia losów umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powódce przysługuje więc interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w żądaniu ustalenia nieważności umowy, pomimo możliwości wystąpienia z roszczeniem o zwrot spełnionych na rzecz pozwanego nienależnych świadczeń, zwłaszcza że w sprawie o zapłatę ocena ważności umowy stanowiłaby jedynie przesłankę rozstrzygnięcia, bez prejudycjalnego znaczenia dla stron na przyszłość zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c.

W tym stanie rzeczy apelacja pozwanego jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania za obie instancje rozstrzygnięto zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu wyrażoną w art. 98 k.p.c.

Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska